

Az egészségügy működési problémái: diagnózis, javallatok, várható hatások

Udvardi Attila

GKI
Gazdaságkutató Zrt.

2023. OKTÓBER 5.

Szakmai Konferencia a Költségvetési Tanács számára készített háttér tanulmányok
bemutatására

Diagnózis

Problémák

Egészségi állapottal kapcsolatos problémák

Egészségügyi ellátórendszerrel kapcsolatos problémák

└─ Alapellátás └─ Szakellátás

Javallatok

Reformelgondolások vizsgálata

Alapellátás - háziorvosi, védőnői, ügyeleti rendszer

Szakellátás - járóbeteg, fekvőbeteg ellátás, várólista, illetmények, diagnosztika

Hatások

Ellátórendszer teljesítményére, hatékonyságára, finanszírozására

Egészségi állapottal kapcsolatos problémák

Demográfiai problémák

Életmód

Dohányzás

Alkoholfogyasztás

Elhízás

Egészségérzet

Fő betegségek, krónikus betegségek

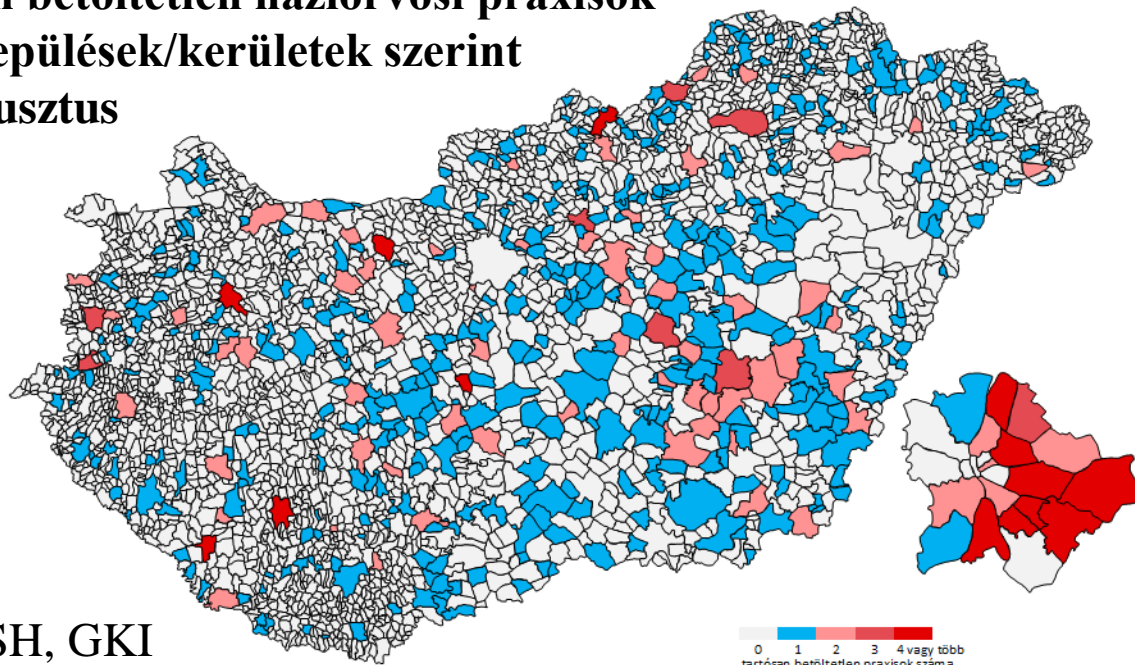
Halálokok, elkerülhető halálozás

Egészségügyi ellátórendszerrel kapcsolatos problémák

Alapellátás – háziiorvosi ellátás

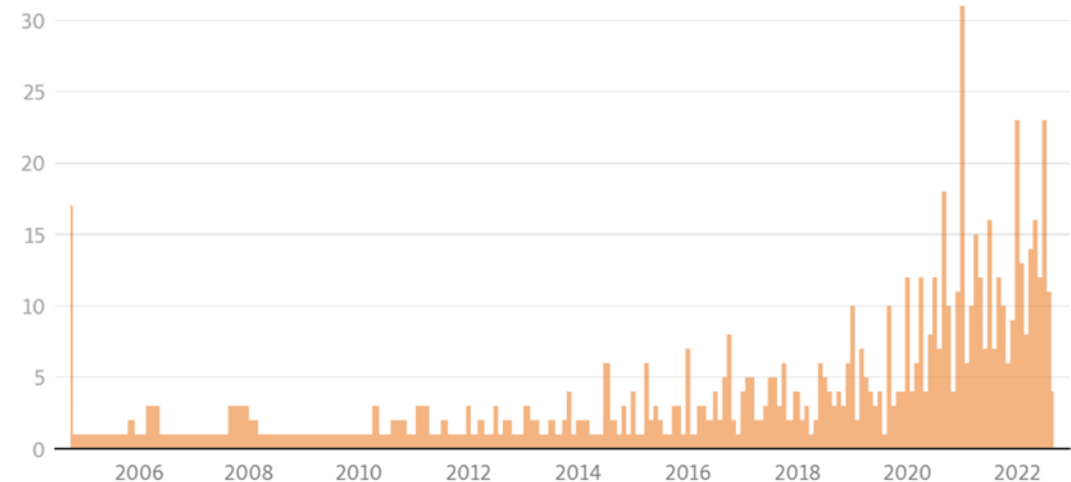
- 2023 augusztusában a háziiorvosi **praxisok tizede**, 659 volt tartósan (6 hónapnál hosszabb ideje) **betöltetlen**
- 2019 után váltak tömegesen betöltetlenné

A tartósan betöltetlen háziiorvosi praxisok száma települések/kerületek szerint
2023. augusztus

Forrás: KSH, GKI

A máig betöltetlen praxisok mikortól váltak betöltetlenné? (2006-2023)

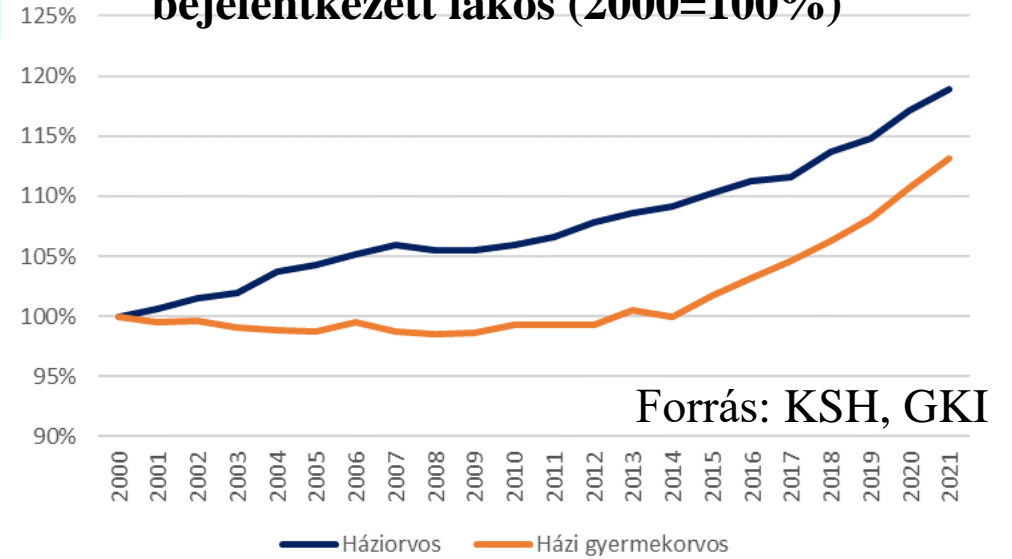
Forrás: NEAK

Egészségügyi ellátórendszerrel kapcsolatos problémák

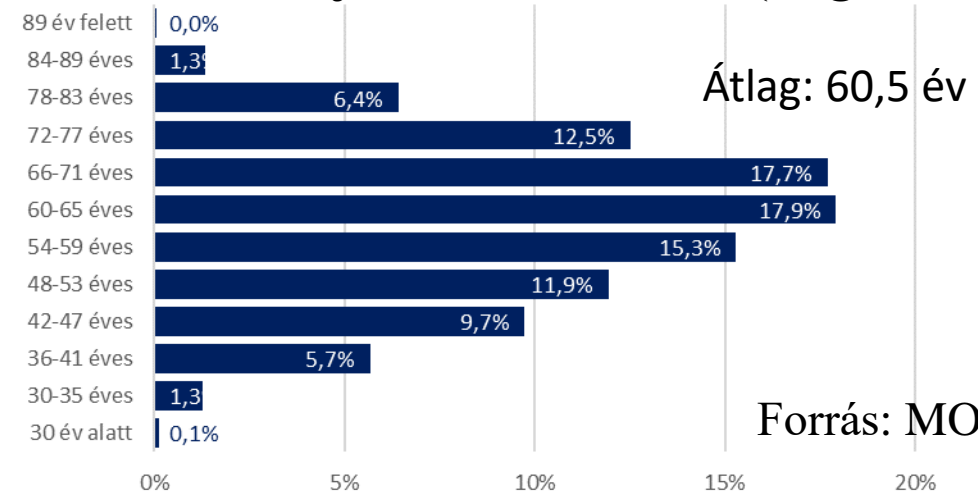
Alapellátás – háziiorvosi ellátás

- 2010 és 2021 között a háziiorvosok létszáma 9%-kal, a gyermekorvosoké 13%-kal csökkent.
- **Egyre több lakos jut egy háziiorvosra, ill. házi gyermekorvosra.**
- A helyettesítés ugyan működik, de kevesebb ideig tud ott rendelni a helyettesítő, vagy más településre kell utazni a betegeknek. Ugyanakkor az eredeti praxisban is romlik a betegek ellátása, mivel a háziiorvos túlterheltsége növekszik.
- **A háziiorvosok körében jelentős az elöregedés, azaz a nyugdíjba vonuló orvosok helyett nincs utánpótlás, melyet a háziiorvosok korfája szemléltet.**

Egy háziiorvosra, ill. házi gyermekorvosra jutó bejelentkezett lakos (2000=100%)

Háziiorvosok korfája 2023. februárban (megoszlás %)

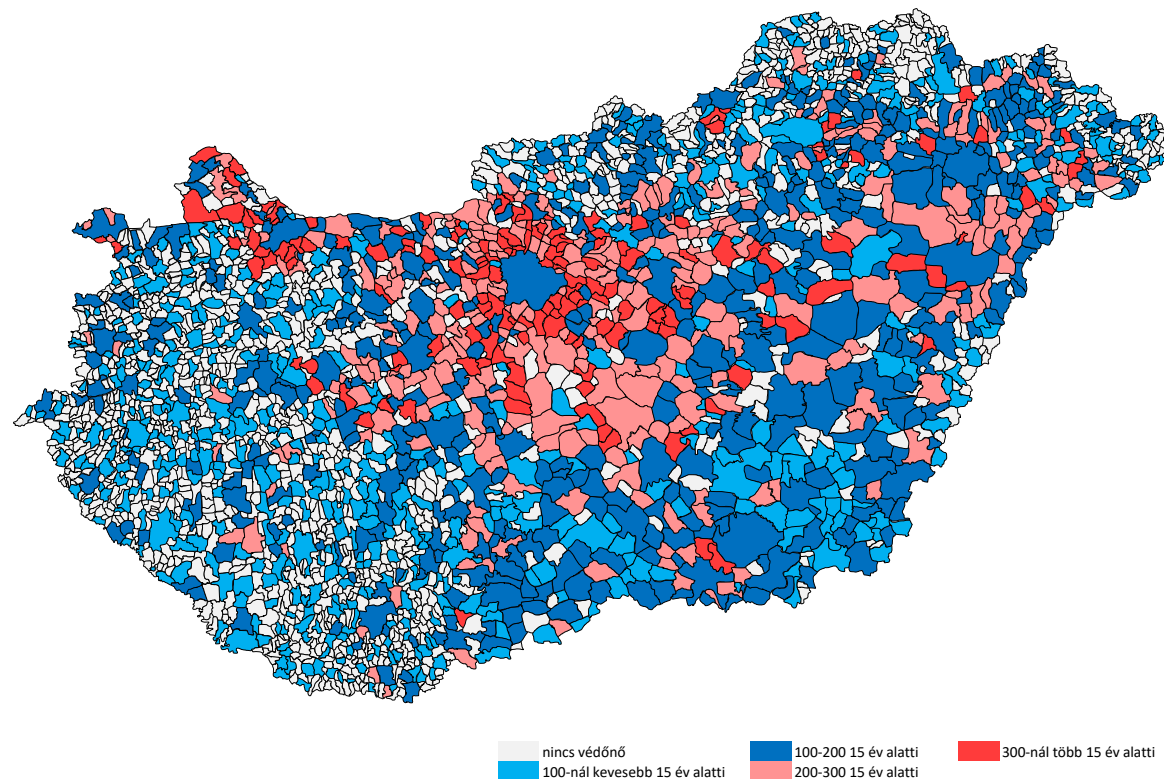
Egészségügyi ellátórendszerrel kapcsolatos problémák

Alapellátás – védőnői ellátás

- Egy védőnőre átlagosan 123 ellátott jutott 2021-ben, mely mutató elég egyenetlenül oszlik meg, amennyiben települések szerint vizsgáljuk.

A védőnői szolgálattal rendelkező települések (a településeknek csupán felén működik szolgálat) közül **leginkább leterheltek a Budapest, Debrecen, illetve a Győr környéki agglomeráció szolgálatai.**

Egy védőnőre jutó ellátottak száma települések szerint 2021-ben

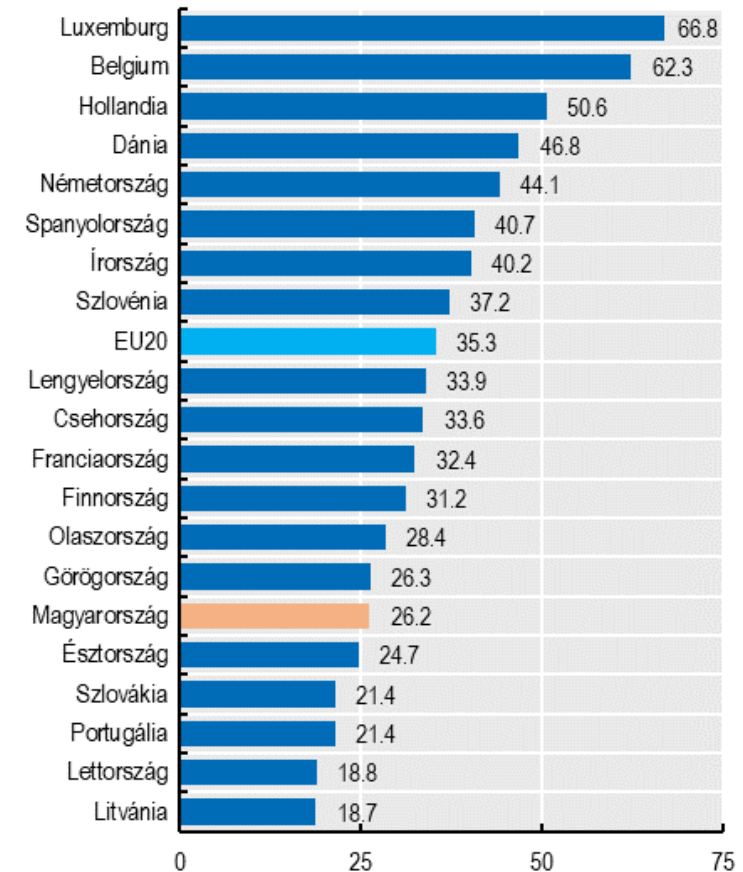
Forrás: KSH, GKI

Egészségügyi ellátórendszerrel kapcsolatos problémák

Szakellátás – humán erőforrás

- Az ellátás színvonalának javítása érdekében a **humán erőforrással kapcsolatos problémákat rendezni kell** (szakdolgozói fizetések, orvosutánpótlás).
- A nővérhiány akadályozza a kapacitások kihasználását.
- Júliustól 18%-kal **emelkedett az ápolók és az egészségügy nem gyógyító területein dolgozók alapbére** (egész évre vetítve 9%-kal), amit tervek szerint jövőre **újabb emelés követ.**
- Az ápolói bérek átlaga az orvosi bérekhez mérten így 32% körül alakul, ugyanakkor az **optimális szintet a 35-40% jelentené.**
- Az orvosbéremelés segítette az elvándorlás mérséklését az ágazatból, ugyanakkor azt is megmutatta, hogy csak a **folyamatos bérbentartás tudja fenntartani a megfelelő ellátást** (évente legalább a nemzetgazdasági átlagnak megfelelő béremelés).

Kórházi nővérek díjazása 2020-ban (ezer EUR PPP)

Forrás: OECD Health Statistics 2022

Egészségügyi ellátórendszerrel kapcsolatos problémák

Szakellátás – finanszírozási feszültség, várólisták

- A **bázis jellegű finanszírozás miatt a kórházak általányszerint kapják a forrást** egy módosított, 2019-es betegforgalom után.
- Azóta a betegforgalom és a költségek változása miatt 2019-hez képest jelentősen alulteljesítenek, kevesebb tervezett beavatkozást bonyolítanak le.
- Ebből adódóan a **rendszer feszültség alatt áll, nőnek a várólisták**, az előjegyzési idők.
- A COVID miatt jelentősen megnőtt a műtéti várólisták hossza és ezt követően sem változott kedvező irányba.
- A kórházi ellátást jelentősen terhelik az újabb feladatok, mind finanszírozási, mind szervezeti oldalról.

<i>Műtéttípus</i>	<i>Átlagos várakozási idő a megelőző 6 hónapban</i>
Szürkehályog	46
Térdprotézis (ortopédia)	267
Térdprotézis (traumatológia)	145
Csípőprotézis (ortopédia)	189
Csípőprotézis (traumatológia)	51
Ortopédiai nagyműtétek	54
Sérv	30
Epekő laparoszkópia	44
Gerincsérv	6
Mandula, orrmandula	23

Forrás: NEAK

2023-tól elindult az egészségügyi ellátórendszer átalakításának újabb fejezete. Az egészségügyi rendszert érintő reformelképzelések olyan intézkedéseket tartalmaznak, amelyek az egészségügyi ellátórendszer megújításához szükségesek.

Főbb elemek

- az egészségügyi alapellátásban a **praxiskörzetek meghatározása** állami szerepvállalással
- az **alapellátási ügyelet** rendszerében az OMSZ korábbi pilot-programjának kiterjesztése
- a **járóbeteg-ellátásban az állami szerepvállalás növeléséhez** szükséges intézkedések biztosítása
- az egészségügyi dolgozók **illetmény-szabályainak pontosítása, áttekintése**
- **várólisták csökkentése**

Az alapellátás szerkezetének átalakítása és az ügyeleti rendszer reformja

A változtatás olyan háziiorvosi ellátási rendszer kialakítását szorgalmazza, ahol

- a **háziiorvosok terhelése lehetőség szerint egyenletes**
- az **üres körzetek száma minimális**
- és a megfelelő üzemméret optimális ellátást biztosít a betegek számára

Célok

- Praxisközösségekbe szerveződés - OKFŐ, mint praxiskezelő (körzethatárok, betöltetlen körzetek kezelése)

- **2028-ig az alacsony betegszámú praxisok (1200 fő alattiak biztos) megszűnnek**

Intézkedések

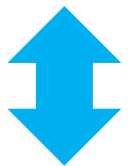
- 2023. júliustól a védőnők feletti munkáltatói jogok átkerültek az önkormányzatoktól a vármegyei irányító kórházakhoz

- **Országosan egységes ügyeleti ellátás.** Minta: Hajdú-Bihar vármegyei pilot program, melynél a rendelés végétől a háziiorvosi ügyeletet az OMSZ látja el.

Az alapellátás szerkezetének átalakítása

- A **praxiskezelői rendszer átalakítása jó cél.**
- Az előregedés és a betöltetlen praxis problémáját körzetszám csökkentéssel, így az egy praxisra jutó nagyobb betegszámmal orvosolná. **Rizikó: tömeges nyugdíjba vonulás.**
- A **háziiorvosi rendelők fejlesztése** fontos: szoftverek, helyi labordiagnosztika, távdiagnosztika, telekonzultáció szakorvosokkal. Mindezekhez jelentős fejlesztési forrás és a növekvő feladatok miatt növekvő finanszírozás szükséges.
- A központosítással nehezebb a védőnő azon feladata, hogy a helyi problémákra helyi forrásokkal, helyi támogatottsággal tudjon reagálni. Lazul a kapcsolatuk a gyermekorvosokkal, ami ronthatja az ellátáshatékonyt.
- Az új ügyeleti rendszerben munkaidő után nehezebben jutnak el háziiorvosukhoz, mely hozzáférési romlást, esetleg szabadság/táppénz igénybevételét igényelheti.
- Mivel az orvosok átlagéletkora 60 év feletti, kérdéses, hogy vállalják-e ezt a beosztást, valamint az esti és a hétfégi ügyeletet. Kockázat, hogy esetlegesen visszaadják a praxist, növelve ezzel a betöltetlen körzetek számát.

Lehetőségek

Veszélyek

A települési önkormányzatok járóbeteg-szakellátó intézményeinek átvétele

- Cél az egységes feladat- és hatáskörrend szerinti működés.
- A jelen rendszer anomáliája, hogy a járóbeteg szakellátásban működő intézmények önkormányzati, így helyi politikai vagy társadalmi érdekeket is szolgálnak. A hozzájuk közelálló vagy a progresszivitási rendszerben hozzájuk kapcsolódó intézményekkel informális a kapcsolatuk, így korlátozott információval rendelkeznek a kapacitásokról, a betegutakról.

Célok

Önkormányzati fenntartású egészségügyi szakellátást nyújtó intézmények állami átvétele.

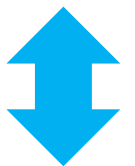
Intézkedés

Az integráció **pozitív hozadéka lehet a szakmai közeledés** (pl. a manuális beavatkozások egynapos irányba tolódhatnak).

Az **integráció veszélyei** lehetnek:

- Az állami rendszer további volumennövekedése, az eddigi fenntartó önkormányzatok fejlesztési és működési forrásai kiesnek.
- A döntések, a fenntartói figyelem és felelősség távol kerül a járóbeteg szakellátóktól.
- Romlana a betegek hozzáférése az ellátásokhoz (növekvő utazási, várakozási idő, munkából kiesett napok száma és költség).
- Az egynapos sebészetek alacsony szövődmény rátája az önálló szakrendelőkben bizonyított.

Lehetőségek

Veszélyek

Várólista csökkentés

Cél a pandémia előtti átlagos várakozási idővel jellemző helyzet megteremtése.

Cél

- A várólista és az előjegyzési lista egyértelműbb elkülönülése.
- A NEAK szoros ellenőrzése mellett valósul meg a várólisták ledolgozása, akár finanszírozás elvonással is szankcionálhatja a kórházat.
- Országosan nyilvántartott betegfogadási lista kerül kialakításra a fekvőbeteg szakellátás várólistáihoz hasonlóan a járóbeteg szakellátásra is.

Intézkedés

- A 2019-es betegforgalom alapján kalkulált bázis jellegű finanszírozás miatt – mivel azóta nőtt a betegforgalom és nőttek a költségek - az intézmények alulteljesítenek, kevesebb tervezett beavatkozást bonyolítanak le, ezért a rendszer feszültség alatt áll.
- A listák hosszának csökkenéséhez alapvetően a finanszírozási szabályok változtatása szükséges. Ugyanakkor, akár a magánszolgáltatókkal együttműködve is, mérsékelhető lenne a várakozási idő.
- A nyilvántartási metódusok pontosítása kedvező irány.

Lehetőségek

Veszélyek

Illetmények

- Cél az **ápolók bérfelzárkóztatása**.

2021-től jelentős mértékben emelkedett az orvosok alapilletménye, ezzel az egészségügyi szakdolgozói bér már csak a 32%-át érte el az orvosi béreknek, majd 2022-ben a folytatódó orvosi béremelés miatt 27%-ra csökkent, amivel a nemzetközi összehasonlításban utolsó helyére kerülünk.

Cél

- 2023. júliusától 18%-kal emelkedett az ápolók és az egészségügy nem gyógyító területein (gazdasági, műszaki, pénzügy-számviteli stb.) dolgozók alapbére. Ezzel **az orvosi-szakdolgozói bérarány mintegy 32%-ra emelkedett.**

Intézkedés

- Az alapbéremelés 2024. márciusában folytatódni fog, melynek mértékéről később döntenek. Ugyanakkor **a 36%-os arány eléréséhez legalább 12,5%-os emelés kell** (változatlan orvosbér esetén).

- Kedvező fejlemény, hogy az orvosi bérekhez viszonyítva rögzíti az ápolói béreket.

- Nagyon fontos az ápolói életpálya társadalmi megbecsülése.

- Az ad-hoc béremelések nem alkalmasak arra, hogy vonzóvá váljon a szakma, ehhez folyamatos, legalább az átlagbérnövekedést elérő béremelésre lenne szükség előre deklarált módon. Egyébként az elvándorlás felerősödik.

Lehetőségek

Veszélyek

Egészségügy finanszírozására ható negatív tényezők

- a magyar társadalom demográfiai változásai, az elöregedés
- az alapellátásban dolgozó háziorvosok korfájának alakulása, így az ellátás magasabb, drágább szintekre történő tolódása
- az organikusan és a technológiai fejlődés mentén dráguló egészségügyi szolgáltatások
- a magánszektor térnyerése
- a kettős finanszírozás
- az amortizáció elszámolhatóságának problémája
- a lejárt tartozásállomány a fekvőbeteg ellátásban
- új fejlesztési prioritások

Az intézményfinanszírozás kihívásai

- Az egészségügy már hosszú évek óta küzd a **kettős finanszírozás problémájával**. A beruházások, eszközpótlások rendszere sokkal rosszabbul működik, mint a működési költségek finanszírozása.
- Az **amortizáció beépítésével** könnyen javítható lenne az intézményekre jellemző alulfinanszírozottság. Ez azonban jelentős költségvetési kiadással jár.
- A **szállítókkal szembeni lejárt tartozás** folyamatos jelenség.
- 2020 óta **bázis jellegű finanszírozásban működnek a kórházak és a szakrendelők**, átalány szerint kapják a finanszírozást egy módosított, 2019-es betegforgalom után. Azóta azonban rengeteget változott a betegforgalom, valamint jelentősen megnövekedtek a költségek.
- A vezetők nem tudják tartani a kereteket, **növekszik az adósságállomány**, hiányzik a teljesítményfinanszírozás, mint intézményi teljesítményt motiváló elem.
- **Nőnek a várólisták**, az előjegyzési idők a szakrendelőkben, az intézményvezetők legfontosabb motivációs eleme a **pénzügyi egyensúlyra való törekvés**.
- Ezt a folyamatot erősíti az orvosi bérek – amúgy szükséges – jelentős emelése (teljesítményelvárás, ösztönző elemek nélkül).

Az intézményfinanszírozás kihívásai

- Jelen formában a kiadások mérséklése érdekében az egészségügy átalakítása alapvetően az **irányítási centralizációt, az ellátói kapacitások további koncentrációját célozza.**
- A versenyképesség, a magánegészségügyi szolgáltatások arányának emelése a közfinanszírozott ellátásokban népegészségügyi célok vagy a hozzáférés javítása érdekében, illetve a minőségfejlesztés egyáltalán nem jelenik meg a célkitűzések között.
- A rendszernek **tekintettel kellene lennie az elvégzett munka mennyiségére és eredményére,** vagyis ez utóbbi képviselhetné a rendszer minőségi pillérét.
- **Kórházi szintű finanszírozási motivációs elem mellett orvosi motivációs elem szükséges.**
- A **szakdolgozói béremelés lépései helyesek,** de a finanszírozását mind az állami, mind a privatizált háziiorvosi körzetekben, szolgálatokban biztosítani kell.
- A hatékony ellátási struktúra, a valós költségeken alapuló finanszírozás és az átlátható és hatékony kórházi gazdálkodás segítheti elő a kórházi adósság újratermelődésének és az évenkénti feltőkésítésének az elkerülését, s ennek eredményeként a fenntartható működés elérését.

KÖSZÖNÖM A FIGYELMET!